

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК: 378.4:63:316.774

НУБІП України
ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан гуманітарно-педагогічного факультету Завідувач кафедри педагогіки

Інна САВИЦЬКА

Руслан СОПІВНИК

« » 2023 р. « » 2023 р.
НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НУБІП України
на тему: «Профорієнтаційна робота закладів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (на прикладі НУБІП України)»

Спеціальність:

011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма:

«Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми:

«Освітньо-професійна»

НУБІП України

Гарант освітньої програми

д.пед.н., доцент

Олександр КУЧАЙ

НУБІП України

Керівник магістерської роботи

к.пед.н., ст.викладач

Оксана ГОНЧАРУК

Виконав

Богдан КОВАЛЬЧУК

НУБІП України
КИЇВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України

Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри педагогіки

НУБІП України

д.п.н., доцент _____

Руслан СОПВНИК

« _____ » 2023 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

НУБІП України

Ковальчук Богдан Андрійовичу

Спеціальність: 011 «Освітні педагогічні науки»

Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Профторієнтаційна робота закладів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (на прикладі НУБіП України)».

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 01 травня 2023 року № 649 «С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру: «09» листопада 2023 року.

Вихідні дані до магістерської роботи: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту».

Положення про підготовку і захист магістерської роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, посібники, словники, довідники, методична наукова література щодо теми дослідження.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Дослідити поняття «професійного самовизначення особистості» у педагогічній літературі.
2. Охарактеризувати теоретичні аспекти профторієнтаційної роботи у закладах освіти.
3. Проаналізувати досвід реалізації профторієнтаційної роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.
4. Розкрити методіку організації профторієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

НУБІП України

Дата видачі завдання: 30.09.2022 р.

Керівник магістерської роботи _____

Оксана ГОНЧАРУК

Завдання прийняв до виконання _____

Богдан КОВАЛЬЧУК

НУБІП України

РЕФЕРАТ

У магістерській роботі висвітлена актуальність теми використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 позицій) та 2 додатків.

Перший розділ магістерської кваліфікаційної роботи присвячений теоретичним аспектам профорієнтаційної роботи у закладах освіти, зокрема проаналізовано поняття професійного самовизначення особистості як педагогічну проблему, а також охарактеризовано зміст, форми та методи профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти.

У другому розділі розглянуто проблему інформаційно-комунікаційних технологій як фактору ефективності профорієнтаційної роботи, зокрема здійснено педагогічний аналіз сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у профорієнтаційній роботі та розкрито особливості профорієнтаційної діяльності шляхом застосування сучасних засобів інтернет-технологій.

Третій розділ нашого магістерського дослідження присвячено методичним аспектам профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, а саме проаналізовано досвід організації профорієнтаційної роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України та розкрито методіку організації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: заклад вищої освіти, професійне самовизначення особистості, профорієнтаційна робота у вищій школі, інформаційно-комунікаційні технології, форми та методи профорієнтаційної роботи

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	
1.1. Професійне самовизначення особистості як педагогічна проблема.....	8
1.2. Загальна характеристика, форми та методи профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти.....	18
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ	
2.1. Педагогічний аналіз сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у профорієнтаційній роботі.....	24
2.2. Особливості профорієнтаційної діяльності шляхом застосування сучасних засобів інтернет-технологій.....	28
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
3.1. Досвід організації профорієнтаційної роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.....	39
3.2. Методика організації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	46
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується загостренням цивілізаційних викликів, серед яких пріоритетним є фактор піднесення важливості життя та діяльності особистості, посилення вимог до її фахової компетентності під час професійного становлення [13,115]. Сучасна система профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти вимушено адаптується до сучасних реалій сьогодення, ураховуючи усі наявні ризики та виклики, пов'язані з наслідками пандемії та військових дій на території України.

Повномасштабне вторгнення РФ та карантинні обмеження у зв'язку з COVID-19 переформатували взаємодію учасників освітнього процесу, перенісши їхню взаємодію у дистанційний формат. У зв'язку з цим, виникає велика необхідність дослідження та удосконалення системи профорієнтаційного самовизначення особистості засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз науково-педагогічних джерел засвідчує, що нині накопичений досвід профорієнтаційної роботи у вітчизняних закладах освіти. Зокрема, проблему професійної орієнтації в системі педагогічної освіти досліджували Є. Єгорова, О. Мерзлякова, Н. Литвинова, О. Ігнатович, В. Кобченко, І. Марченко, В. Синявський та ін. Теоретико-методологічне підґрунтя професійно-педагогічної освіти, орієнтованої на індивідуальне фахове зростання схарактеризовано в дослідженнях: В. Андрущенко, А. Бойко, С. Гончаренко, І. Гавриша, О. Гребенюк, В. Гриньової, І. Зязюна, М. Євтуха, Н. Ничкало, О. Пехоти, О. Савченко, Л. Хомич та інших. Основні аспекти організації освітнього процесу в системі вищої освіти з урахуванням педагогічного супроводу професійного самовизначення особистості представлено в роботах: І. Беха, Т. Давиденко, Л. Кравченко, С. Максименко, В. Рибалко, Н. Шияна та інших. Серед досліджень, що присвячені теоретичним і методичним засадам розв'язання проблеми організації профорієнтаційної роботи, важливим для

нашого наукового пошуку є праці вітчизняних дослідників: Г. Балла, Г. Костюка, О. Мельника, В. Сидоренко, В. Синявського, М. Тименко, Б. Федоришина.

Проведений нами аналіз наукових джерел дає змогу стверджувати, що проблема реалізації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій є недостатньо висвітленою всупереч суспільної затребуваності. Окремі аспекти визначеної проблеми залишаються недостатньо досліджуваними та потребують додаткового вивчення, що пов'язано із розширенням ринку праці, додатковими можливостями щодо працевлаштування після закінчення закладів вищої освіти та нові умови післявоєнної відбудови країни.

На жаль, зміст, форми й методи професійної орієнтації сьогодення не відповідають вимогам сучасної молоді, у зв'язку з цим виникає необхідність упровадження засобів новітніх інформаційних технологій у профорієнтаційну роботу, які б задовольняли її інтереси.

Соціальна значущість проблеми професійного самовизначення особистості, необхідність удосконалення профорієнтаційної роботи шляхом розробки та творчого оновлення форм та методів діяльності зумовили вибір теми дослідження

– *«Профорієнтаційна робота закладів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (на прикладі НУБіП України)».*

Мета дослідження – охарактеризувати основні аспекти професійного самовизначення особистості та розкрити особливості профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Об'єкт дослідження – профорієнтаційна робота у закладах освіти як умова професійного самовизначення особистості.

Предмет дослідження – методика організації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

З окресленої мети дослідження визначено наступні завдання:

1. Дослідити поняття «професійного самовизначення особистості» у педагогічній літературі.

2. Охарактеризувати теоретичні аспекти профорієнтаційної роботи у закладах освіти.

3. Проаналізувати досвід реалізації профорієнтаційної роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

4. Розкрити методіку організації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Для реалізації завдань дослідження використовувався комплекс **методів наукового дослідження**, зокрема:

– *теоретичні* (вивчення та аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; синтез, порівняння, систематизація, узагальнення) спрямовані на обґрунтування теоретичних положень дослідження),

– *емпіричні* (опитування, педагогічне спостереження, бесіди зі вступниками та студентами, вивчення досвіду профорієнтаційної роботи закладів освіти).

Наукова новизна дослідження: проаналізовано сучасні виклики профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти.

Практичне значення: результати нашого дослідження можуть бути використані при підготовці профорієнтаційних заходів у закладах вищої освіти.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел (37 найменувань). Основний зміст роботи викладено на 63 сторінках. У роботі є 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**1.1. Професійне самовизначення особистості як педагогічна проблема**

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України, в умовах формування ринкових відносин та інтенсивного становлення ринку праці, вимагає значно жорсткіших вимог до рівня кваліфікації фахівців у різних галузях народного господарства. Формування висококваліфікованого, мобільного, активного та конкурентоздатного фахівця забезпечується за умови всебічного розвитку особистості, її здібностей та творчого потенціалу. Професійне інформування і професійне консультування молоді набуває особливої актуальності на етапі завершення учнями повної загальної середньої освіти.

Ранній юнацький вік характеризується загостренням потреби молоді людини в самопізнанні, самосвідомості та саморозумінні, актуалізуються процеси особистісного, соціального та професійного самовизначення. Профорієнтаційна робота в закладах освіти здійснюється завдяки застарілим методам, що є малоефективними та не відповідають вимогам сучасного життя. У такому випадку професійне консультування призводить до формальних стосунків, адже відбувається спроба вплинути на професійне самовизначення особистості без урахування суб'єктних аспектів індивідуальної профорієнтаційної ситуації [3].

Неврахування інтересів особистості, відірваність від її справжніх потреб й проблем, зосередженість не на людині і не на явищах психологічної реальності, а на заходах, які здійснювались за неефективними схемами є головним недоліком профорієнтаційних підходів. Саме це і є однією з причин недостатнього опрацювання в теорії профорієнтації проблеми суб'єктної сторони професійного самовизначення молоді людини. В умовах нової соціально-економічної дійсності частина молоді перебуває в стані розгубленості щодо свого професійного майбутнього, що, у свою чергу, визначає проблему професійного самовизначення особистості реальністю.

Нині перед науковцями постає задача надання допомоги та підтримки молоді, як на етапі професійного вибору, так і на етапі професійного навчання. Особистість з її потребами, інтересами, прагненнями необхідно поставити в центр всього профорієнтаційного процесу, що спрямований на вивчення процесів її самоорієнтації та самовизначення. З огляду на це, профорієнтаційне самовизначення особистості є життєво важливою проблемою, що потребує знань особливостей професійного самовизначення молоді людини, факторів й умов, що впливають на неї [3].

Сучасна система вищої освіти України посилює вимоги щодо підготовки майбутніх фахівців зі сформованими на високому рівні компетентностями в галузі професійної діяльності та суспільного життя. Професійний розвиток особистості зосереджує увагу на меті, завданнях, ресурсах, та інструментах саморозвитку та передбачає створення умов позитивної особистої динаміки формування «Я-образу» на демократичних засадах комунікації, із упровадженням принципів співпраці, гуманістичного характеру власної професійної практики [28,52].

Важливість усвідомленого вибору особистістю майбутньої професійної діяльності охарактеризовано в низці нормативно-правових документів, зокрема: Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки» та ін.

З огляду на це, проблема професійного самовизначення особистості є актуальним напрямом наукових досліджень вітчизняних та закордонних науковців, розглядаючи інструменти самовизначення взаємозв'язку між об'єктивно присутніми запитам суспільства в узгодженій структурі підготовки професійних кадрів та системою профорієнтаційної роботи, що має на меті вплинути на раціональне розподілення професійних ресурсів, визначення особистого професійного шляху та адаптацією особистості до спеціальності.

Виходячи з вищевказаного, аналіз педагогічної проблеми професійного самовизначення особистості передбачає пошук дієвих інструментів

формування фахових компетентностей майбутніх професіоналів, які відповідають європейським ціннісним орієнтаціям та особливостях реалізації та побудови індивідуальної освітньої траєкторії в межах професійного саморозвитку.

Сучасні педагогічні дослідження широко розкривають проблему професійного самовизначення особистості. У науковій праці Л. Одіховської окреслено два основні підходи до визначення змісту поняття «самовизначення»:

- соціологічний – характеризує процес самовизначення особистості за критерієм приналежності до генерації, відчуття причетності до певних соціальних конструкцій. Згідно з даним підходом, дослідниця виокремлює професійний, особистісний та сімейний види самовизначення особистості. Факторами ефективності процесу самовизначення особистості є включення людини в різноманітні сфери життєдіяльності, а події в даній сфері визначаються як провідні та виступають етапами процесу самовизначення;

- психологічний підхід характеризується концентруванням уваги на психологічних механізмах, що зумовлюють участь у соціальних структурах та сферах життєдіяльності, що впливає на формування цінних орієнтацій на професійне самовизначення особистості [22].

На думку О. Васильєвої, зміст поняття «самовизначення» ототожнюється з поняттями «самоактуалізація», «самореалізація», «самоздійснення», тісно пов'язуючи їх характеристики з трудовою функцією. У цілому, професійне самовизначення особистості характеризується науковицею як процес перетворюючих змін у ході реалізації фахової діяльності через призму особистої активності, що зорієнтована на самовдосконалення [3]. Таким чином, процесу самовизначення підлягає сукупність задатків, потенціальних можливостей як рис індивіда, котрі впливають на темп, силу, якість формування різноманітних компетентностей, але які не зводяться лише до наслідків пізнавальної діяльності.

У науковій літературі представлено різні аспекти самовизначення, зокрема:

➤ *соціальне самовизначення*, що передбачає усвідомлену належність до суспільних груп (за особистими інтересами, видами спорту, вибору видів подорожей) й дотримання відповідних норм цих груп;

➤ *громадянське самовизначення* визначає сформовану позицію громадянина власної країни, втіленої у готовність захищати незалежність в умовах військової агресії, дотримуватись активної громадянська позиції тощо;

➤ *суспільно-політичне самовизначення* відображає сформовану політичну позицію, що відображається, наприклад, в активній позиції на виборах тощо;

➤ *професійне самовизначення* визначає усвідомлений вибір напрямку професійної діяльності, галузі знань та спеціальності, що відображає відповідність особистих якостей із вимогами обраної професії тощо;

➤ *релігійне самовизначення* розкривається через прийняття вимог конкретної релігії, відношення до інших релігійних конфесій, з толерантною позиції до різноманітних релігійних теній, дотримання правил та обрядів обраної релігії тощо;

➤ *родинне самовизначення* передбачає сформованість позиції про модель родини, стилі комунікацій та сімейні цінності, що відображають бажання створити родину, готовність народжувати та виховувати дітей;

➤ *внутрішньо групове самовизначення* передбачає аналіз власної ролі в колективі, позицій лідерства, впливу на інших членів групи тощо [28,53].

Цікавою є думка К.Гудименко, яка зміст поняття «професійне самовизначення» характеризує як процес самопізнання та неупередженого оцінювання особистістю власних психологічних рис, потенціальних можливостей та порівняння з професіограмою, що передбачає якості, необхідні для ефективної реалізації певної професійної діяльності, яка передбачає: обрання професії, закладу освіти, аналіз ринку праці та потенційних місць роботи [4].

У наукових працях Л.Петриченко зміст поняття «професійне самовизначення особистості» трактується як складний, довгостроковий,

динамічний процес, що передбачає усвідомлене самостійне визначення особистістю місця діяльності в конкретній фаховій ситуації [28,54].

Колектив авторів у складі Л. Руцян, О. Морін, З. Охріменко, О. Пархоменко, Л. Гриценко, І. Ткачук, О. Моріна підґрунтям для формування професійного самовизначення особистості визначають формування готовності до особистого узгодження можливостей, що ще не задіяні в життєдіяльності та вимог до обраної професійної діяльності. На думку науковців, наслідком професійного самовизначення особистості виступає здатність до професійної реалізації, що супроводжується усвідомленою деталізацією формування фахових індивідуальних рис й поглибленим опануванням освітніх курсів професійного спрямування [33].

Готовність особистості до професійного самовизначення науковці характеризують як особистісну систему поглядів й переконань, що створюється під планомірним педагогічним впливом та забезпечує гармонійне співвідношення особистості із набутими знаннями про сутність й побудову обраної професії та її вимогами до представника у фаховому вимірі.

Провідними внутрішніми факторами процесу професійного самовизначення особистості, на думку І. Калюжної, є:

➤ сформованість усвідомленої позиції до власної життєдіяльності й індивідуальні ціннісні орієнтації;

➤ сформованість стійкої позитивної мотивації до вибору професійної діяльності;

➤ розуміння й орієнтування в різноманітних професіях;

➤ розгляд особистих запитів й задатків, порівняння із вимогами до обраної професійної діяльності;

➤ сформованість системи дій щодо вибору та досягнення задач професійної діяльності;

➤ присутність практичного досвіду у обраному напрямі професійної діяльності;

відповідний стан здоров'я, відсутність протипоказань до функціонування в обраному напрямі професійної галузі;
 сформованість абстрактного мислення, самооцінки та вольових рис, психологічної сформованості особистості [10].

Ряд наукових досліджень розкривають головні зовнішні фактори процесу професійного самовизначення особистості:

фактори, зміст яких залежить від соціальних, економічних умов життя в країні, зокрема стилю роботи та впливовості громадських організацій; сформованості моральної, національної культури громади; впливу та змісту засобів масової інформації тощо;

фактори, зміст яких залежить від регіональних аспектів життя в громаді, що відображаються у характерних специфічних рисах економічного і демографічного розвитку; рівні розгалуженості та доступності в системі закладів освіти; престижності обраного напрямку професійної діяльності; суспільних умовах життя в громаді; рівню культури, освіти в родині; впливу оточуючого середовища, індивідуальних інтересів та запитів [28].

Ю. Загребнюк у своїх дослідженнях охарактеризувала педагогічні фактори, що впливають на процес професійного самовизначення особистості. Зокрема, авторка звернула увагу на зміст освіти, який має бути зорієнтований на розкриття креативного потенціалу, підготовку учнів до навчання в закладах вищої освіти, здатність до діяльності в обраній професії, готовність до самостійного та свідомого прийняття рішень в швидкоплинних ситуаціях в обраній професійній сфері.

Серед основних завдань системи освіти в закладах загальної середньої освіти, у яких втілений зміст освіти, що впливає на процес професійного самовизначення особистості виокремлюють:

- розвиток індивідуальних якостей та створення умов для реалізації творчого потенціалу;
- реалізація економічних запитів держави у кваліфікованих кадрах;

громадське та культурне включення в життя, формування активної громадянської позиції особистості; формування компетентностей для навчання протягом усього життя тощо [8].

Науковець О. Шолох зміст процесу професійного самовизначення особистості висвітлює через формування ціннісно-професійної сфери, яка обумовлена ступенем суспільної активності та результативності в житті. Професійне самовизначення піддається корегуванню при вступі до закладу вищої освіти, адже це пов'язано із зміною суспільного статусу, соціальних функцій, способів діяльності шляхом залучення до сфер взаємовідносин й майбутньої професійної практики, яка потребує активізацію внутрішніх ресурсів, задатків та спричиняє переоцінку власних цінностей. Виходячи з вищевказаного, формування ціннісно-професійної сфери як елементу професійного самовизначення виступає підґрунтям трансформації внутрішніх рис особистості у реальність вчинків згідно з загальнолюдськими моральними цінностями шляхом формування професійного інтересу [40].

Вагомою складовою ціннісно-професійної сфери в рамках професійного самовизначення є присутність взірців та прикладів, що на момент вибору напрямку професійної діяльності виступають відповідним орієнтиром. Л. Петриченко характеризує зміст поняття «професійний ідеал» як уявлене окреслення перспектив розвитку дійсності від нижчого до вищого ступенів, де вищий щабель професійної майстерності позиціонування до майбутнього фаху виступає професійним взірцем у ході самовизначення особистості. Професійне самовизначення особистості в педагогіці співвідноситься із засобами профорієнтації [28].

У педагогічній науці поняття «профорієнтація» розкривається як система заходів щодо надання підтримки у виборі майбутньої професійної діяльності, включаючи метод професійної консультації як інструменту індивідуального сприяння у ході професійного самовизначення.

Професійне самовизначення особистості у системі профорієнтації є цілісним об'єднаним процесом, у ході якого підтримуються й реалізуються головні особисті цінності, які уточнюють питання самовизначення та передбачають опосередковане керівництво процесом професійного самовизначення.

На вибір майбутньої професійної діяльності впливає ряд об'єктивних та суб'єктивних факторів, зокрема:

серед об'єктивних факторів можна виокремити соціальний статус особистості, матеріальне забезпечення її родини; рівень освіти батьків; економічний стан у громаді; престижність та затребуваність обраної професії; рівень підготовки, стан здоров'я, обізнаність про різноманітність спеціальностей; до суб'єктивних факторів належать пізнавальні та професійні запити, нахили, задатки, темперамент, характер, вік, мотиви й інші характеристики особистості [28].

У більшості випадків, на думку А. Курбатової, вибір майбутньої професійної діяльності розкривається як одне із головних життєвих завдань учнів старших класів закладів загальної середньої освіти. Особливістю цього моменту є те, що процес прийняття рішення, як правило, спирається не на безпосередній досвід особистості, а на особисті та соціальні міркування про оточуюче професійне середовище, шляхи розвитку й реалізації в суспільстві, власні перспективи особистості у даній галузі [14].

О. Васильєва трактує професійне самовизначення як цілісний інтегративний процес, на затвердження і реалізацію якого впливають основні життєві цінності особистості, що конкретизують аспекти її життєвого, особистісного та соціального самовизначення. Вибір майбутньої професії виступає фактором формування та розвитку особистості, визначення умов й засобів реалізації особистісних якостей та здібностей, соціального середовища задля втілення життєвих задумів, сенсу та цінностей [3].

Правильний вибір професії потребує відповідного керівництва, яким процесом, як однієї з складних частин проблеми наукового керівництва

суспільством. Керуючи вибором професії важливі знання про особистість та складність її структури, адже вона володіє як набутими протягом життя якостями, так й біологічними властивостями. З метою правильного професійного самовизначення особистості, необхідною умовою є вияв індивідуальних психологічних особливостей, вивчення динаміки її інтересів, схильності в процесі навчання.

Серед суб'єктивних факторів, які впливають на вибір професії, особливого значення науковці надають рівню інтелекту людини, її здібностям й спрямованість інтересів, адже вважають, що для відповідної професії існують свої критичні параметри інтелекту, тому люди з низькими розумовими показниками не можуть успішно виконувати функціональні обов'язки певного фаху. Окрім того, розвинутий інтелект дозволяє особистості критично й реалістично співвідносити себе з вимогами, що висуваються, успішно навчатися, враховуючи досвід своєї професійної діяльності. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що вибір професії, професійне самовизначення вимагає високої активності суб'єкта і залежить від ступеню розвитку його контрольної-оцінної сфери. У процесі вибору професії, старшокласники орієнтуються, перш за все, на рівень прояву морально-вольових, інтелектуальних, а вже тільки потім організаторських якостей [3].

У наукових дослідженнях виокремлюють ще поняття професійної соціалізації, який необхідно розуміти як процес, завдяки якому особистість залучається до певних професійних цінностей, включає їх у свій внутрішній світ, формує професійну культуру та свідомість, об'єктивно й суб'єктивно готується до професійної діяльності [3].

Професіоналізація особистості має соціальний характер, оскільки здійснюється завдяки діяльності певних суспільних структур й соціальних інститутів, соціальними агентами серед яких є сім'я, заклади освіти різних рівнів, соціальні організації й трудові колективи та держава в цілому.

Серед психологічних умов, що складають основу професійного самовизначення можна виокремити наступні:

➤ усвідомлення цінності суспільно корисної праці;
 ➤ загальна орієнтація в соціально-економічній ситуації в державі,
 ➤ усвідомлення необхідності загальної й професійної підготовки для повноцінного самовизначення та самореалізації,

➤ загальна орієнтація у вимогах професійної праці;
 ➤ виокремлення професійної мети (цілі);
 ➤ узгодження вибору фаху з іншими життєвими цінностями (сімейними, особистісними, вільним часом) [3].

Успішний особистісний та професійний розвиток прогнозує психологічне благополуччя, задоволеність життям й особистісне зростання кожної людини в нинішньому світі.

Таким чином, процес професійного самовизначення особистості передбачає урахування особливостей розвитку ціннісно-сислової природи індивіда, способів й інструментів взаємодії між оточуючим середовищем, особистістю та переліком професій.

1.2. Загальна характеристика, форми та методи профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти

Високоякісна профорієнтаційна робота в закладах освіти має вагомe значення для майбутнього здобувачів освіти, адже це допомагає зорієнтувати та підготувати їх до професійної діяльності, надаючи корисну інформацію щодо розуміння різноманіття професій, включаючи бачення особистої кар'єрної траєкторії. Вчасно та правильно проведена профорієнтаційна робота у процесі навчання у закладі освіти сприяє професійній самоідентифікації здобувачів освіти, здійсненню самостійного та усвідомленого вибору майбутньої професії з урахуванням уподобань, здібностей, індивідуальних особливостей та запиту ринку праці з метою безперешкодного опанування майбутньої професії [18].

Відповідно до Концепції «Нова українська школа», однією з окреслених компетентностей, які має набути учень у процесі навчання, є вміння вчитися впродовж життя, що зумовлює здатність до пошуку та засвоєння нових знань,

набуття нових умінь та навичок, організації освітнього процесу (власного та колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя [20].

Реалізація профорієнтаційної роботи в закладі освіти відбувається згідно з нормативно-правовими документами. Зокрема Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Концепції державної системи професійної орієнтації населення (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 842 від 17 вересня 2008 року (зі змінами); редакція від 29.01.2022), Концепції профільного навчання у старшій школі (затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України № 1456 від 21.10.2013 року), Листа МОН від 10.08.2022 № 1/9105-22 «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р.» та ін.

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення й здобуття освіти впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, доброго ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству [9].

Метою профорієнтаційної роботи в закладах освіти є розвиток й соціалізація здобувачів освіти, формування світоглядних орієнтирів, дослідницьких й життєзабезпечувальних навичок, життєвих компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в житті, навчанні та праці. Провідним завданням профорієнтаційної роботи в закладі освіти є формування профорієнтаційного спрямування в учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів, з перспективою професійного зростання в майбутньому [18].

У процесі взаємодії педагогічних працівників із здобувачами освіти варто приділяти увагу завданням профорієнтаційного спрямування, зокрема:

формувати в здобувачів освіти знання та уявлення щодо професійного світу, де відбуваються різноманітні глобальні та регіональні, суспільно-географічні й екологічні процеси;

розкривати нові поняття й закономірності щодо професії, поглиблювати й узагальнювати вже сформовані теоретичні знання;

формувати цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири;

формувати вміння розрізняти, аналізувати, класифікувати інформацію професійного спрямування, оцінювати її з погляду нормативності, відповідності певної ситуації, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених ситуаціях;

виховувати стійку мотивацію й свідоме прагнення до здобуття висококваліфікованої майбутньої професії;

обирати та застосовувати ефективні комунікативні стратегії, відповідно до різних потреб;

виявляти активність та відповідальність у громадському житті;

адекватності використанню набутого досвіду під час вивчення різноманітних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння професійного спрямування;

надавати обґрунтовану оцінку особливостям життєдіяльності в демократичному суспільстві, презентувати свої ролі у його розвитку;

виробляти ключові компетентності у здатності самостійно формувати індивідуальну навчальну траєкторію, керувати своєю діяльністю та особистим розвитком;

продовжувати розвиток практичних умінь та навичок самостійної роботи, які сприятимуть активній соціально відповідальній поведінці здобувачів освіти в економічному просторі [18].

Актуальність профорієнтації як суспільної проблеми викликана необхідністю подолання протиріч між потребами суспільства та професійними спрямуваннями молоді. Професійна орієнтація – це узагальнене поняття одного з компонентів загальнолюдської культури, що виявляється у формі турботи суспільства про професійне становлення молодого покоління, підтримки й розвитку його потреб, інтересів, нахилів та здібностей. Вона покликана допомогти особистості у її професійному самовизначенні [12,86]. Своєю чергою професійне самовизначення – це результат свідомого і самостійного вибору молодою людиною своєї майбутньої професії в умовах ринку праці.

Висновки до розділу 1

Отже, професійне самовизначення трактується як тривалий, динамічний, багатоплановий процес самореалізації особистості, що визначається соціально-економічними, соціально-психологічними, суб'єктно-особистісними та індивідуально-особистісними факторами. Процес професійного самовизначення особистості передбачає урахування особливостей розвитку ціннісно-сміислової природи індивіда, способів й інструментів взаємодії між оточуючим середовищем, особистістю та переліком професій. Провідним чинником професійного самовизначення особистості виступає розвиток рефлексивної свідомості та самосвідомості, яка охоплює професійний та особистісний компоненти. Процес професійного самовизначення особистості передбачає поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників, сформованість системи практичних дій індивіда в умовах сучасного ринку праці, зорієнтованих на прийняття рішення щодо змісту й шляхів упровадження прийнятого рішення, моніторингу результатів та усвідомлення наслідків.

РОЗДІЛ 2.

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Педагогічний аналіз сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у профорієнтаційній роботі

Проблеми профорієнтації зростають, однак і розширюються її можливості. Завдання фахівців, які працюють у цьому напрямі, полягає в підвищенні мотивації учнів до самостійного професійного самовизначення. У сучасному цифровізованому світі вирішенню даного питання сприяють інформаційно-комунікаційні технології. Швидкими темпами розвивається комп'ютерна техніка, Інтернет є реальним ресурсом для оновлення форм і принципів профорієнтаційної роботи.

На думку Г. Черушева та А. Синякова, нині поширюється досвід профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти та шкіл із застосуванням сучасних інформаційних технологій, мультимедійного обладнання, створення сторінок у соціальних мережах тощо. Це урізноманітнює інформаційні джерела, дає змогу майбутнім вступникам ознайомитися з усіма новинами та подіями, що відбуваються у закладі вищої освіти, своєчасно отримати консультацію, взяти участь у інтелектуальних та культурно-творчих заходах, конкурсах, олімпіадах, які пропонує навчальний заклад [35,100].

Використання інформаційних технологій у профорієнтаційній діяльності забезпечує вільний доступ до інформації, яка зацікавить, активізує інтерес молоді до комп'ютерних технологій:

- ❖ сприяє формуванню готовності до самостійного аналізу своїх основних нахилів та здібностей;

- ❖ дає можливість орієнтовно виявити свої особистісні та професійні інтереси та схильності;

- ❖ сприяє формуванню уявлення про професію як найважливіший вигляд соціальної діяльності сучасної особистості, про ті вимоги, що професія висуває людині;

- ❖ допомагає задати собі життєві та ціннісні орієнтири [12].

З огляду на це, сучасний підхід до організації профорієнтаційної роботи зі старшокласниками пов'язаний з необхідністю розвитку засобів продуктивного навчання на творчій, пошуково-дослідницькій основі, яка безпосередньо пов'язана з необхідністю активної інформатизації освітнього процесу, підвищення інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як інформаційної основи їхнього професійного самовизначення, використання переваг мережі Інтернет для творчого пошуку наукової інформації та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій.

У першу чергу для організації профорієнтаційної роботи необхідно розробити форми та методи соціального партнерства закладу вищої освіти із закладами загальної середньої освіти, установами середньої професійної освіти, з центрами зайнятості населення та потенційними роботодавцями з питань професійного самовизначення особистості. Окрім того, необхідно використовувати сучасні інноваційні технології та забезпечити вільний доступ учнів і студентів до інформаційних профорієнтаційних ресурсів [12].

Комплексно вирішувати завдання професійного самовизначення допомагає мережа Internet. Це можуть бути сайти закладів вищої освіти, центрів зайнятості населення, підприємств і організацій, де концентрується інформація про спеціальності вищів, підготовку фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, професії і можливості працевлаштування, підвищення кваліфікації у системі додаткової професійної освіти. У мережі Інтернет висвітлено багато інформації про рейтинги закладів освіти, затребуваність їхніх випускників, форуми, де розгортаються дискусії про якість освіти.

Серед основних рекламних заходів, які проводяться закладами вищої освіти, виділяють наступні:

❖ розробка, видання та перевидання інформаційно-рекламних матеріалів (буклетів, електронних презентацій, відеороликів) для вступників з інформацією про заклад вищої освіти та освітні програми професійної підготовки;

❖ розміщення у соціальних мережах, які нині є популярними у молодіжному середовищі рекламної інформації у вигляді наочних форм агітації, зокрема афіш, оголошень, відеороликів з інформацією про діяльність вишу. Використання даних ресурсів допомагає абітурієнтам та їхнім батькам визначитися з вибором майбутньої професії;

❖ організація різних профорієнтаційних заходів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема конкурсів серед майбутніх дизайнерів, архітекторів, педагогів, психологів, програмістів тощо з метою виявлення та підтримки талановитої молоді в галузі обраної сфери діяльності, пропагуючи тим самим можливість інформатизації в тій чи іншій професії [12].

Активізація старшокласників, допомога їм зорієнтуватися і вибрати свідомо свою майбутню професію нині є однією із важливих проблем для вирішення. Це можливе завдяки комплексному підходу до організації роботи із супроводу професійного становлення випускників з визнанням особливої важливості психологічного складника цього процесу.

Проведення професійних проб здобувачів освіти є одним з оптимальних способів організації професійного самовизначення, внаслідок якого учні отримують відомості про елементи діяльності різних фахівців, що дозволяє дізнатися професію зсередини. Учні мають змогу на власному досвіді дізнаватися про свої індивідуальні якості та здібності, а головне, можуть самостійно співвіднести свій природний та накопичений потенціал до вимог конкретної практичної діяльності в різних сферах праці.

Метою проходження кожним школярем циклу професійних проб є не лише вибір конкретного фаху, який виявився найбільш близьким і цікавим у разі заурення в нього. Не менш важливе завдання – формування у вихованців старшої школи комплексу «м'яких навичок» (Soft Skills), які необхідні для успішного самовизначення.

❖ здатність оцінювати успішність своєї діяльності, «себе в професії» та якість продукту, створеного в ході професійних проб;

❖ готовність обгрунтованого вибору;

❖ вміння самокритично бачити прогалини у своїх знаннях, навичках та особистих якостях, що необхідно доопрацювати, аби успішно навчитися і працювати у вибраній сфері діяльності [12].

Сучасним та цікавим підходом профорієнтаційної діяльності є захід під назвою «Один день з життя студента», де старшокласники можуть дізнатися багато цікавого про студентське життя, відвідати лекції, семінарсько-практичні заняття та спортивний зал, побувати в навчально-наукових лабораторіях, взяти участь у виховному заході закладу вищої освіти.

Ми притримуємось тієї думки, що рання профорієнтація учнів передбачає впровадження нестандартних прийомів:

– запрошення для бесіди відомих у своїй професії людей;

– запрошення дітей до участі в майстер-класах у навчанні;

– використання ігрових методів (екскурсії в популярні нині міста професій, рольові ігри). За допомогою профорієнтаційних ігор у процесі моделювання та імітації процесів можливо вийти на аналіз і вирішення важких практичних проблем, забезпечити формування культури мислення, управління, підвищення майстерності спілкування.

– шкільні конкурси на рівні громад, області та держави, дослідницька діяльність в шкільних гуртках, де діти мають можливість поглиблено вивчити обрані навчальні предмети [12].

Нові інформаційні технології орієнтовані на реалізацію психолого-педагогічних завдань профорієнтаційної роботи за наступними напрямками:

– удосконалення механізмів управління системою професійної орієнтації школярів на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж;

– покращення методології та стратегії добору змісту, методів й організаційних форм профорієнтації відповідно до завдань розвитку особистості, яка навчається в умовах інформатизації суспільства;

– побудова методичних систем професійної орієнтації, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу учнів, формування вмінь самостійно набувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність, різноманітні види самостійної діяльності та обробки інформації;

– створення і використання комп'ютерних діагностичних методик контролю та оцінки рівня професійної придатності здобувачів освіти [5].

Забезпечення своєчасного отримання нової інформації про професії, про їх вимоги до людини, про потреби ринку праці у тих чи інших фахівцях, тобто керівництво процесом формування професійної спрямованості здобувачів освіти неможливе нині без залучення нових ідей та технологій.

Науковці виокремлюють ряд дидактичних функцій, реалізацію яких забезпечують інформаційно-комунікаційні технології.

Інтерактивні заняття, які забезпечують взаємодію учня з комп'ютером у режимі «запитання – відповідь», що відбувається упродовж усієї презентації нового матеріалу. Кожне запитання, яке персональний комп'ютер виводить перед здобувачем освіти на екран, контролює розуміння матеріалу, а відповідь учня знову ж таки викликає адекватну реакцію комп'ютера.

Комп'ютерні вправи, що спрямовані на практичне застосування та відпрацювання відповідних умінь та навичок на основі попередньо вивченого теоретичного матеріалу. Комп'ютерні вправи можуть використовуватись при проведенні різних тестових методик на виявлення професійних нахилів та інтересів, при складанні професіограм, при виборі професійних галузей та ін.

Комп'ютерні моделюючі вправи – це модель реальної або уявної ситуації, де учневі відводиться головна роль у її вирішенні. Учні мають змогу спостерігати за імовірними наслідками своїх дій, маркетингових або діагностичних рішень, не підпадаючи під ризик банкрутства або не ставлячи під загрозу стан здоров'я

пацієнта. Даний вид діяльності забезпечує значний рівень мотивації учнів, сприяють розвитку уваги, сконцентрованості, просторового мислення, уяви, чіткості координації рухів, вміння розподіляти увагу та ін.

Застосування технології мультимедіа. За належного програмного й технічного забезпечення використання мультимедійних програм на уроках приведе до поліпшення професійної орієнтації учнів, розширить їх світогляд, надасть можливість спостерігати явища й процеси, які на звичайному уроці продемонструвати неможливо.

Усе це стосується проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій під час занять у закладі загальної середньої освіти. В умовах науково-технічного прогресу змінюється зміст профорієнтаційної освіти. Нині школярі мають бути ознайомленими з такими поняттями, як гнучка технологія, багатоопераційний верстат з числовим програмним керуванням, промислові роботи, автоматичні лінії, системи автоматичного проектування, мікропроцесори та мікропроцесорна техніка тощо [1].

Таким чином, правильно вибрана професія сприяє отриманню задоволення від процесу праці та її результату, дає можливість максимально проявити творчість, кращий емоційний настрій, більш повно реалізувати свої життєві плани. Ефективність професійної орієнтації здобувачів середньої освіти багато в чому залежить від правильно вибраного підходу до організації профорієнтаційної роботи в освітньому закладі. Дуже важливо, аби кожна людина вдало вибрала свою майбутній фах з урахуванням індивідуальних особливостей, що виражені в її фізичному розвитку, інтересах, схильностях, характері та темпераменті. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у таку найважливішу сферу розвитку особистості, як професійне самовизначення, допомагає істотно підвищити ефективність профорієнтаційної роботи.

2.2. Особливості профорієнтаційної діяльності шляхом застосування сучасних засобів інтернет-технологій

Протягом останніх десятиліть на території України відбувається стрімкий розвиток ринку праці та освітніх послуг, що, у свою чергу, вимагає активного впровадження нових інформаційних технологій в освітній простір та у процес професійної орієнтації учнівської молоді. Щороку проблема професійної орієнтації стає дедалі актуальнішою та важливішою, адже сучасний професійний світ вимагає кваліфікованих, конкурентоспроможних спеціалістів.

Сьогодні майбутні випускники повинні бути не тільки носіями певного набору знань, а й мати чітке уявлення про те, де вони зможуть використовувати отримані знання та навички. Тільки тоді вони будуть затребувані на сучасному ринку праці й матимуть можливість стати успішними у професійному зростанні, а саме це є головним завданням професійної орієнтації [31,181].

Постійне удосконалення мережних технологій та їх поширення на всі сфери людської діяльності, підіймає особливу актуальність проблема здійснення ефективної профорієнтаційної роботи серед учнівської молоді з використанням можливостей інтернет-технологій. Даний підхід сприятиме розширенню доступу до інформації про професії, ринок праці, можливості працевлаштування та навчання, створенню умов до кращого самопізнання через проходження великої кількості методик та розв'язання тестів, одержанню допомоги у плануванні власної професійної кар'єри через онлайн-профконсультування.

Важливість теми дослідження обумовлена сучасними тенденціями у сфері профорієнтаційної роботи, адже впровадження нових інформаційних технологій створює умови для здійснення особистістю самостійного та усвідомленого життєвого і професійного виборів.

Нині, досить актуальними і поширеними є дослідження організації профорієнтаційної роботи за допомогою засобів інтернет-технологій. Серед досліджень, що присвячені теоретичним і методичним засадам розв'язання проблеми організації профорієнтаційної роботи, цікавим для нашого наукового

пошуку є праці таких вітчизняних дослідників, як Г. Балл, Г. Костюк, О. Мельник, В. Сидоренко, В. Синявський, М. Тименко, Б. Федоришин.

Різноманітні аспекти дослідження використання освітніх можливостей мережі Інтернет розкриті у публікаціях Р. Гуревича, Н. Морзе, А. Співаковського.

Вітчизняний науковець В. Осадчий досліджував педагогічні засади функціонування інформаційно-освітнього порталу з професійного консультування молоді у мережі Інтернет.

Проаналізувавши особливості організації профорієнтаційної роботи, що характеризують у своїх працях відомі вчені, зазначимо, що профорієнтація в сучасних умовах все ще не досягає своїх основних цілей – формування професійного самовизначення в умовах свободи вибору сфери діяльності відповідно до своїх можливостей, здібностей та з урахуванням вимог ринку праці.

Розширення диференціації навчання, мережі шкіл і класів з поглибленим вивченням предметів, формування мережі закладів освіти нового типу (ліцеїв, гімназій, коледжів) та навчально-виховних комплексів створюються умови для розвитку професійних здібностей і схильностей здобувачів освіти. Однак у створенні профільних класів недостатньо враховуються індивідуальні особливості школярів, їх відбір проводиться без належного психологічного обґрунтування. Більше того, психологічні служби в школах приділяють недостатню увагу профорієнтаційній роботі [31,183].

Сучасний етап інформатизації суспільства розширює можливості вирішення актуальності проблеми профорієнтаційної роботи з молоддю.

Використання мережі Інтернет сприяє підвищенню якості профорієнтаційної діяльності серед нинішнього молодого покоління. Сучасні інформаційні технології дають змогу вирішити багато проблем діяльності структур професійної орієнтації. Перехід до комп'ютеризації управління процесами професійної орієнтації є порівняно недорогим, економним й досить перспективним способом.

Упровадження інформаційних технологій у систему профорієнтації є одним з найперспективніших способів розв'язання покладених на неї задач, що забезпечує зменшення управлінських витрат на забезпечення потреб ринку у

кваліфікованих працівників; економію ресурсів на підготовку та перепідготовку фахівців; зростання ефективності реалізації проектів й програм; підвищення швидкості працевлаштування шукачів роботи [24, 164].

Всесвітня мережа Інтернет дає змогу комплексно вирішувати різні завдання щодо організації профорієнтаційної роботи. Організація онлайн профорієнтаційного тестування, отримання рекомендацій з пріоритетних професій у процесі вивчення сайтів, де наводяться описи спеціальностей, з метою зорієнтування молодих людей у світі різноманітних професій та допомоги визначення правильного шляху до вибору певної професійної кар'єри.

В українському сегменті мережі Інтернет існує значна кількість ресурсів, що забезпечують вирішення проблем професійної орієнтації молоді. Загалом, їх можна поділити на декілька основних типів:

- ❖ сайти закладів освіти, які інформують про умови вступу навчання та напрями підготовки;
- ❖ освітні портали;
- ❖ ресурси працевлаштування;
- ❖ тестувальні ресурси [2,46].

Грунтуючись на цій класифікації, Т. Попова у своїх дослідженнях проаналізувала найбільш відвідувані та цікаві ресурси мережі Інтернет:

- ❖ сторінки в Інтернеті закладів освіти, які досить просто знайти за допомогою відомих пошукових систем або через базу даних на загальноосвітніх порталах.

Дані сайти надають можливість, не витрачаючи багато часу, дізнатися найбільш достовірну інформацію про освітній процес закладу, особливості вступу та навчання. Національний університет біоресурсів і природокористування України (<https://nubip.edu.ua/>), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (<http://kpi.ua/>), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (<http://www.univ.kiev.ua/>), Київський національний економічний університет імені Валіма Гетьмана (<http://kneu.edu.ua/ua/>) тощо.

- ❖ освітні портали для тих, хто перебуває в процесі вибору професії чи навчання. Завдяки цим засобам ми можемо знаходити вичерпну інформацію про

всі аспекти, що стосуються освіти в Україні загалом. На таких серверах можуть бути представлені каталоги освітніх ресурсів, закладів вищої освіти, докладна інформація про системи освіти найбільш розвинутих країн, гранти, виставки, конференції: Освітній портал (<http://osvita.org.ua/>), Educational Network Ukraine (<http://www.ednu.kiev.ua/>).

❖ ресурси працевлаштування як один з найпоширеніших серед профорієнтаційних засобів мережі Інтернет, за допомогою яких можна отримати відомості про ярмарки вакансій, про їхні особливості та додаткові вимоги, пропозиції роботи з описом підприємства, а також встановити контакт із роботодавцем: «Work.ua» (<http://www.work.ua/>).

❖ перелік різних психологічних тестів на тестувальних ресурсах, з метою подальшого надання рекомендацій щодо вибору майбутнього фаху: «Профорієнтація — зроби свідомий вибір» (<http://prof.osvita.org.ua/>) [31].

Відповідно до аналізу використаних джерел, існує класифікація подібних ресурсів стосовно питань професійного консультування, професійної орієнтації та працевлаштування молоді, які можуть бути використані українськими користувачами мережі Інтернет:

❖ сайти, які надають інформацію та послуги у працевлаштуванні;

❖ проекти з наданням послуг у професійному консультуванні;

❖ сайти державних структур зайнятості населення;

❖ проекти, що поєднують надання послуг та інформації у працевлаштуванні та сфері професій з професійним консультуванням [24, 223].

Головним завданням проектів є допомога сучасній молоді свідомо підходити до вибору майбутньої професії залежно від індивідуальних психологічних схильностей, показ реальної ситуації з дефіцитом професійних кадрів на ринку України. Проекти покликані допомогти користувачам визначитися з майбутньою спеціальністю, довести, що професійно-технічні спеціальності можуть бути так само успішні, як і престижна вища освіта; показати нерозривний зв'язок між бажаною професією й необхідною освітою; розкрити тенденції розвитку ринку праці різних регіонів України; описати специфіку

відповідних спеціальностей; виправити негативний імідж «непрестижних» спеціальностей; надати користувачам необхідну контактну інформацію державних і недержавних організацій, які займаються питаннями профорієнтації й працевлаштування. [34, 240]

Використання нових інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, є доречним, інтерактивним й мобільним способом для проведення професійного консультування. В. Осадчий виокремив ряд переваг перед роботою профконсультанта-психолога:

- ❖ цілковита анонімність та конфіденційність;
- ❖ індивідуальний підхід;
- ❖ доступність у будь-який час доби;
- ❖ відсутність емоційно-суб'єктивної оцінки;
- ❖ неупередженість;
- ❖ зворотний зв'язок, що створюється за допомогою електронної пошти;
- ❖ відсутність черг та можливість термінового одержання послуг щодо сприяння зайнятості;
- ❖ скорочення терміну роботи з метою отримання професійної консультації та подальшого працевлаштування за рахунок швидкої обробки результатів профдіагностики;
- ❖ добровільна участь, що стимулює бажання;
- ❖ територіальна незалежність;
- ❖ власний темп роботи [24, 244].

Ураховуючи психологічні особливості підлітків, зрозуміло, що вони не щирі у своїх відповідях під час спілкування з психологом, а перед комп'ютером вони почувають себе впевнено, тому що це – саме те, що цікавить сучасну молодь. І лише наодинці з комп'ютером їм немає чого приховувати від себе, вони більш реально та правдиво відповідають на питання, розуміючи, що це важливо знати.

Головною перевагою комп'ютерних тестів є те, що результати тестування можна одразу переглянути і вони, своєю чергою, допоможуть самовизначитися у майбутньому професійному напрямі [31].

Таким чином, завдяки швидкому розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій, оптимальним вирішенням проблеми вибору майбутнього професійного шляху молоді на місцях є мережа Інтернет.

Висновки до розділу 2

Сучасний підхід до організації профорієнтаційної роботи зі старшокласниками пов'язаний з необхідністю розвитку засобів продуктивного навчання на творчій, пошуково-дослідницькій основі, яка безпосередньо пов'язана з необхідністю активної інформатизації освітнього процесу, підвищення інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як інформаційної основи їхнього професійного самовизначення, використання переваг мережі Інтернет для творчого пошуку наукової інформації та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Упровадження інформаційних технологій у систему профорієнтації є одним з найперспективніших способів розв'язання покладених на неї задач, що забезпечує: зменшення управлінських витрат на забезпечення потреб ринку у кваліфікованих працівниках; економію ресурсів на підготовку та перепідготовку фахівців; зростання ефективності реалізації проектів й програм; підвищення швидкості працевлаштування шукачів роботи. Упровадження ресурсів мережі у процес профорієнтаційної роботи сприяє активізації інтересу до самостійного ознайомлення із сучасними професіями, знаходження інформації про потреби в кадрах, орієнтованого виявлення психофізіологічних особливостей, здібностей та нахилів молоді до певних видів діяльності. Окрім того, завдяки всесвітній мережі профорієнтаційні послуги є доступними для кожного у будь-який час доби.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Досвід організації профорієнтаційної роботи у Національному університеті біоресурсів і природокористування України

У зв'язку з постійним удосконаленням сучасних інформаційних технологій та їх поширенням на всі сфери людської діяльності, особливої актуальності набуває проблема здійснення ефективної профорієнтаційної роботи серед унівської молоді з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема інтернет-технологій. Даний підхід сприятиме розширенню доступу до інформації про професії, ринок праці, можливості працевлаштування та навчання, створенню умов до кращого самопізнання через проходження великої кількості методик та розв'язання тестів, одержанню допомоги у плануванні власної професійної кар'єри через онлайн-профконсультування [31,181].

Нами було проаналізовано досвід організації профорієнтаційної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати аналізу показали, що даний заклад за роки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення на територію України успішно опанував інформаційно-комунікаційні технології не тільки в організації освітнього процесу, але і під час роботи з майбутніми вступниками.

Профорієнтаційна робота НУБІП України – це цілеспрямована, системна робота, метою якої є не лише залучення майбутніх абітурієнтів, але й постійний супровід здобувачів освіти у процесі їх професійного самовизначення протягом навчання в університеті та сприяння у подальшому працевлаштуванні випускників.

Традиційним заходом, у межах якого майбутні випускники мають змогу отримати необхідну інформацію про навчання в університеті є *День відкритих*

дверей. Карантинні обмеження та військові дії змусили у цілях безпеки даний захід проводити в онлайн режимі засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Майбутні вступники та їхні батьки мають можливість ознайомитись з історією, здобутками та структурою університету за допомогою віртуальних екскурсій по території закладу, сучасними навчально-науковим лабораторіями з новітнім матеріально-технічним обладнанням, ботанічним садом та багатьма музеями. Молодь отримує змогу познайомитись із особливостями освітнього процесу за всіма спеціальностями, отримати відповіді щодо вступу, навчання, культурно-дозвілдової та спортивної діяльності.

Також у закладі практикується проведення Днів відкритих дверей у змішаному форматі. Паралельно відбувається зустріч абітурієнтів у стінах університету та підключення онлайн за покликанням до Zoom-конференції. Для ефективної організації участі у даному заході учасники заздалегідь заповнюють онлайн-анкету за допомогою гугл-форми. Учасники отримують інформація щодо особливостей вступної кампанії від відповідального секретаря приймальної комісії, знайомляться із Сенатом студентської організації, лідерами студентської молоді, перевагами навчання, можливостями творчого й спортивного розвитку від завідувачів кафедри фізичного виховання та кафедри культурології, кафедри військової підготовки, отримують чудову прогулянку унікальною територією університету та багато іншого під час зустрічей на кожному факультеті та навчально-науковому інституті, де презентують спеціальності та є можливість отримати відповіді на усі поставлені запитання.

НУБіП України активно підтримує ініціативу молодого покоління в отриманні якісної фахової підготовки, даючи можливість навчатися у провідному науково-дослідницькому університеті держави. Нині заклад здійснює підготовку за 46 освітніми програмами, більшості з яких надається державна підтримка, особливістю якої є участь у *Всеукраїнській Олімпіаді для професійної орієнтації вступників* на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Реєстрація для участі в Олімпіаді відбувається шляхом заповнення Google-форми та проходить у дистанційному форматі на платформі *Olympus* (<http://olympus.nubip.edu.ua>).

Також кожного року НУБіП України організовує *консультаційно-підготовчі курси* до складання Національного мультипредметного тесту. Метою підготовчих курсів є проведення профорієнтаційної роботи, знайомство з історією, звичаями та традиціями університету, адаптація вступників до студентського життя, якісна підготовка випускників шкіл та коледжів до здачі державної підсумкової атестації та НМТ, а також подальшої участі слухачів курсів у конкурсному відборі під час вступу до університету. Навчання проводять висококваліфіковані науково-педагогічні працівники Університету відповідно до програмами підготовки до НМТ. За результатами складання підсумкової атестації, слухачі отримують сертифікат про закінчення курсів та додаткові 10 балів при вступі до університету. Навчання на підготовчих курсах сприяє формуванню більш якісного контингенту майбутніх студентів з відповідних спеціальностей. Підготовка здійснюється очно з проведенням аудиторних занять або ж є можливість навчатися заочно-дистанційно з використанням навчально-інформаційного порталу, робота якого організована на основі використання платформи дистанційного навчання Moodle. За допомогою цієї системи слухач може дистанційно, через Інтернет, відкрити електронний навчальний курс, ознайомитися з навчальним матеріалом, представленим у вигляді різноманітних інформаційних ресурсів – тексту, відео, анімації, презентації, електронного посібника.

Також відбувається реалізація виховного напрямку профорієнтаційної роботи у НУБіП України через організацію й роботу наукових гуртків, до яких залучаються учні загальноосвітніх шкіл.

Для прикладу на факультеті конструювання та дизайну діють безкоштовні курси з *робототехніки та мехатроніки для учнів*, метою яких є формування навичок розробки пристроїв та систем на базі сучасних мікроконтролерів Cortex (маніпуляторів; систем збору, обробки і передачі даних; систем керування електроприводами з частотними перетворювачами Mitsubishi Electric та інших). Учасники курсів мають змогу виконати розробку власних проєктів та за допомогою досвідчених педагогів втілити свої задуми в

Також кожного року НУБіП України організовує консультаційно-підготовчі курси до складання Національного мультипредметного тесту. Метою підготовчих курсів є проведення профорієнтаційної роботи, знайомство з історією, звичаями та традиціями університету, адаптація вступників до студентського життя, якісна підготовка випускників шкіл та коледжів до здачі державної підсумкової атестації та НМТ, а також подальшої участі слухачів курсів у конкурсному відборі під час вступу до університету. Навчання проводять висококваліфіковані науково-педагогічні працівники Університету відповідно до програмами підготовки до НМТ. За результатами складання підсумкової атестації, слухачі отримують сертифікат про закінчення курсів та додаткові 10 балів при вступі до університету. Навчання на підготовчих курсах сприяє формуванню більш якісного контингенту майбутніх студентів з відповідних спеціальностей. Підготовка здійснюється очно з проведенням аудиторних занять або ж є можливість навчатися заочно-дистанційно з використанням навчально-інформаційного порталу, робота якого організована на основі використання платформи дистанційного навчання Moodle. За допомогою цієї системи слухач може дистанційно, через Інтернет, відкрити електронний навчальний курс, ознайомитися з навчальним матеріалом, представленим у вигляді різноманітних інформаційних ресурсів – тексту, відео, анімації, презентації, електронного посібника.

Також відбувається реалізація виховного напрямку профорієнтаційної роботи у НУБіП України через організацію й роботу наукових гуртків, до яких залучаються учні загальноосвітніх шкіл.

Для прикладу на факультеті конструювання та дизайну діють безкоштовні курси з *робототехніки та мехатроніки для учнів*, метою яких є формування навичок розробки пристроїв та систем на базі сучасних мікроконтролерів Cortex (маніпуляторів; систем збору, обробки і передачі даних; систем керування електроприводами з частотними перетворювачами Mitsubishi Electric та інших). Учасники курсів мають змогу виконати розробку власних проєктів та за допомогою досвідчених педагогів втілити свої задуми в

Також кожного року НУБіП України організовує консультаційно-підготовчі курси до складання Національного мультипредметного тесту. Метою підготовчих курсів є проведення профорієнтаційної роботи, знайомство з історією, звичаями та традиціями університету, адаптація вступників до студентського життя, якісна підготовка випускників шкіл та коледжів до здачі державної підсумкової атестації та НМТ, а також подальшої участі слухачів курсів у конкурсному відборі під час вступу до університету. Навчання проводять висококваліфіковані науково-педагогічні працівники Університету відповідно до програмами підготовки до НМТ. За результатами складання підсумкової атестації, слухачі отримують сертифікат про закінчення курсів та додаткові 10 балів при вступі до університету. Навчання на підготовчих курсах сприяє формуванню більш якісного контингенту майбутніх студентів з відповідних спеціальностей. Підготовка здійснюється очно з проведенням аудиторних занять або ж є можливість навчатися заочно-дистанційно з використанням навчально-інформаційного порталу, робота якого організована на основі використання платформи дистанційного навчання Moodle. За допомогою цієї системи слухач може дистанційно, через Інтернет, відкрити електронний навчальний курс, ознайомитися з навчальним матеріалом, представленим у вигляді різноманітних інформаційних ресурсів – тексту, відео, анімації, презентації, електронного посібника.

Також відбувається реалізація виховного напрямку профорієнтаційної роботи у НУБіП України через організацію й роботу наукових гуртків, до яких залучаються учні загальноосвітніх шкіл.

Для прикладу на факультеті конструювання та дизайну діють безкоштовні курси з *робототехніки та мехатроніки для учнів*, метою яких є формування навичок розробки пристроїв та систем на базі сучасних мікроконтролерів Cortex (маніпуляторів; систем збору, обробки і передачі даних; систем керування електроприводами з частотними перетворювачами Mitsubishi Electric та інших). Учасники курсів мають змогу виконати розробку власних проєктів та за допомогою досвідчених педагогів втілити свої задуми в

реальних пристроїв. Основними напрямками роботи курсів є програмування в Arduino; робота з датчиками та іншим електронним обладнанням; розробка балансувального робота; розробка робота манипулятора; розробка робота трекера тощо. Для проходження навчання на кафедрі є всі необхідні сучасні електронні компоненти, комп'ютери та програмне забезпечення, 3-D принтер. Дані курси дають можливість не лише сформувати певні навички конструювання, але й ознайомитись із особливостями освітньої програми «Робототехнічні системи та комплекси» за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Лісівничо-просвітницький центр діє на базі навчально-наукового інституту лісового і садово-паркового господарства, основна місія якого полягає у підготовці та відборі кадрів для лісівничої галузі. Учні мають змогу знайомитись з лісовим біорізноманіттям, деревними рослинами різних регіонів України (від Карпат до Лісостепу), флорою лісових луків, боліт та узлісь, садивним матеріалом аборигенних лісових видів для створення українських лісів із розсадників лісових підприємств України.

На базі факультету землевпорядкування функціонує *Літня школа із геодезії та землеустрою*, що поєднує спілкування із відомими професійними землевпорядниками та геодезистами, ознайомлення із найсучаснішим геодезичним обладнанням та програмним забезпеченням у даній сфері діяльності, а також передбачає участь у цікавих геодезичних конкурсах та квестах.

Осіння школа «Юний філолог» для майбутніх вступників діє на гуманітарно-педагогічному факультеті, метою якої є розкриття перспектив професії перекладача для учнів загальноосвітніх шкіл та коледжів, які цікавляться філологією. Учасників залучають до інтерактивних ігор та творчих завдань, у процесі яких відбувається максимальне заохочення майбутніх вступників до спілкування англійською мовою, а також розвиток критичного мислення, уяви через техніки візуалізації й інтеріоризації.

Молодіжний навчально-профорієнтаційний проєкт «Міжнародні молодіжні студії» щороку функціонує на кафедрі міжнародних відносин і

суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету. Учасники беруть участь у пізнавальних лекціях, які проводять фахівці з міжнародних відносин, знайомлячи з основами професії дипломата; фахові мотиваційні виступи студентів; мають можливість розширити англійськомовний словниковий запас із базової лексики; зустрічаються із цікавими людьми, зокрема міністрами закордонних справ як України, так й інших країн світу, послами та дипломатами, консулами та аташе, політиками та громадськими діячами; беруть участь у науково-практичних заходах (конференціях, семінарах, круглих столах тощо); жвавих диспутах та обміні думками; захоплюючих вікторинах та інтелектуальних іграх.

Кафедра журналістики та мовної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету проводить *Школу молодого журналіста*, що спрямована на допомогу молоді та підліткам визначитись із власним вибором у житті, залучаючи їх до опанування спеціальністю журналіста, а також зацікавлюючи випускників широтою проблем та аспектів впливу засобів масової інформації на розвиток суспільства та на формування світоглядно-ціннісних орієнтацій в умовах глобалізаційних інформаційних процесів.

Курси «Академія фінансової грамотності FinHab4.0.» при кафедрі банківської справи та страхування економічного факультету Одіють з метою підвищення рівня фінансової грамотності студентів перших курсів неекономічних спеціальностей, науково-педагогічних працівників університету, школярів та дітей дошкільного віку, адже фінансова освіченість громадян є основою фінансової могутності держави. Відповідно до цілей курсів основні завдання полягають в тому, щоб через практичну діяльність, адаптовану до вікових особливостей слухачів сформувати певні економічні компетентності, зокрема: розуміння ролі фінансових установ в економіці; вміння знаходити інформацію про конкретні види фінансових послуг, що надаються різними фінансовими установами; навички грамотно управляти особистими фінансами; вміння захистити себе від фінансових махінацій тощо [30].

Просвітницький проєкт «Школа знавців права» для учнів 9-11 класів та вчителів правознавства організовують та проводять науково-педагогічні працівники кафедри теорії держави і права юридичного факультету з метою формування високої правової культури учасників суспільного життя.

IT-школа для старшокласників успішно функціонує вже декілька років поспіль на факультеті інформаційних технологій, організатори якої проводять ряд цікавих заходів, що відкривають можливість, навчаючись ще в школі, спробувати свої сили в обраній діяльності, аби переконатися в правильності вибору. Учасники IT-школи мають реальну нагоду розробити й реалізувати власний IT-проєкт, що принесе безцінний досвід для майбутньої професійної самореалізації.

Школа того ветеринара діє на базі кафедри терапії і клінічної діагностики факультету ветеринарної медицини. Учасники мають можливість ознайомитись із специфікою роботи лікаря ветеринарної медицини, відвідати музей анатомії, де представлені композиції скелетів носорога, жирафи, пітона та інших екзотичних тварин, кістяки плазунів і риби, опудала птахів.

Характерною та системною роботою для кожної кафедри університету є проведення щорічних науково-практичних студентсько-учнівських конференцій із залученням учнів шкіл та гімназій, а також студентів коледжів. Майбутні випускники мають можливість представити результати своїх досліджень, познайомитись з особливостями навчально-наукового процесу закладу, а також поспілкуватися з однолітками та науково-педагогічними працівниками університету.

Умови, викликані карантинними обмеженнями COVID-19, а також військові дії по всій території України, мінімізували можливості живого спілкування науково-педагогічних працівників та керівництва закладів вищої освіти із випускниками закладів загальної середньої та фахової передвищої освіти.

Профорієнтаційна робота звелась до онлайн-формату, що обмежило здатність представити особливості освітнього процесу та специфіку обраних вступниками освітніх програм. Дні відкритих дверей з використанням зовнішніх платформ Zoom, Cisco Webex Meetings, Google Meet та ін. дозволяють лише віртуально

провести екскурсії по території закладу освіти, навчальних аудиторіях та навчально-наукових лабораторіях.

Таким чином, нами було проаналізовано досвід організації профорієнтаційної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати аналізу показали, що даний заклад за роки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення на територію України успішно опанував інформаційно-комунікаційні технології не тільки в організації освітнього процесу, але і під час роботи з майбутніми вступниками.

3.2. Методика організації профорієнтаційної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Український інститут розвитку освіти Міністерства освіти і науки України рекомендує з метою реалізації ефективної профорієнтаційної роботи у закладах загальної середньої освіти розробити з урахуванням профорієнтаційного підходу профорієнтаційне освітнє середовище, яке буде відповідати сучасним підходам: соціально-економічному, психофізіологічному, психолого-педагогічному, цифровізованому (Табл. 3.1.).

Табл. 3.1. Сучасні підходи профорієнтаційного освітнього середовища

Підхід	Зміст
Соціально-економічний	Дослідження запиту суспільства щодо актуальності професій та мінливості ринку праці, визначення поступу та перспектив
Психофізіологічний	Розвідка відповідної професії за психофізіологічними особливостями здобувачів освіти
Психолого-педагогічний	Прищеплення уподобань до професійного світу. Формування профорієнтаційної траєкторії та

НУВІП	здійснення свідомого вибору майбутньої професії здобувачами освіти.
Цифровізований НУВІП	Можливість за допомогою цифрових систем взаємодіяти з ресурсами різних країн щодо профорієнтаційних можливостей, відвідувати онлайн-сервіси та освітні курси профорієнтаційного спрямування.

Обов'язковим при організації профорієнтаційного середовища є врахування

вікових особливостей розвитку, психофізіологічних особливостей та потреб здобувачів освіти, потенціал їхнього розвитку, напрямів та умов, в яких цей розвиток буде найбільш ефективним та прийнятним для кожної дитини (метод).

Організація профорієнтаційної роботи передбачає наскрізну

профорієнтацію із залученням під час освітнього процесу вчителів-предметників, класних керівників та інших педагогічних працівників з метою ознайомлення здобувачів освіти з сучасними тенденціями ринку праці, основними кар'єрними стратегіями, професійними сферами та професіями; мотивування учнів до вибору майбутньої професії; виявлення професійних інтересів та нахилів. Варто

зауважити, що інтегрування профорієнтаційної роботи в шкільні предмети ефективніше, ніж проведення обмеженої кількості консультативної профорієнтаційної роботи, враховуючи попередній досвід України та зарубіжних країн.

Однак факультативні заняття з профорієнтаційної роботи можна використовувати з метою об'єднання та доповнення всього, що вивчено під час освітнього процесу, організувати зустрічі із роботодавцями та презентувати власний досвід роботи, щоб зорієнтувати здобувачів освіти щодо необхідних навичок та знань, які їм необхідно розвивати.

Інтегрування профорієнтаційної складової в освітній процес передбачає перебудову тем, які є більш актуальними для повсякденного та трудового життя. Приклади з реального життя та приклади з побудови кар'єри в світі можуть

полегшити розуміння предметів й допомогти учням відчувати себе більш залученими до навчання. У першу чергу, зв'язок навчання з профорієнтаційною роботою може підвищити успішність та допомогти здобувачам освіти досягати вищих результатів. У здобувачів освіти підвищуватиметься рівень зацікавленості до вивчення того чи іншого предмету, за умови що вони знатимуть, як зміст цього предмету можна поєднати з іншими та яку вагу мають здобуті знання для власної майбутньої кар'єри.

Професійна орієнтація не має бути теоретичною та відірваною від практики, тому вкрай важливо педагогічним працівникам налагоджувати співпрацю з потенційними місцевими та регіональними роботодавцями задля врахування суспільного попиту на ринку праці. Здобуття необхідних знань та навичок з певного навчального предмету, імітація (відпрацювання) на практиці через створення проектів у реальному житті допоможуть розвинути необхідні навички для майбутнього працевлаштування, а саме комунікабельність та вміння роботи в команді. Учні старших класів можуть стати кураторами для здобувачів базової середньої освіти, розвиваючи при цьому свої навички під час роботи над проектами, які можуть урізноманітнити багато предметів навчального плану, ілюструючи, як кожен предмет може допомогти підготувати майбутніх випускників шкіль до трудового життя [18].

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі профорієнтаційної роботи закладу освіти нині є невід'ємною складовою, адже участь у вебінарах, онлайн зустрічей для територіально віддалених учасників освітнього процесу, використання освітніх цифрових платформ вразі підвищує рівень ефективності реалізації даного напрямку роботи із професійного самовизначення особистості здобувача освіти.

З метою отримання інформації щодо особливостей вступної кампанії в умовах дистанційного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій та вражень від інформування про освітній процес закладів вищої освіти ми провели опитування серед студентів першого курсу гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і

природокористування України за освітніми програмами «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської діяльності та харчові технології)» та «Соціальна робота». В опитуванні взяли участь 65 осіб, відповівши на ряд запитань отриманої анкети. Аналіз опрацьованих відповідей дав наступні результати:

Інформацію про заклад вищої освіти вступники здобувають із різних джерел. Серед найбільш вагомих чинників визначені соціальні контакти, зокрема:

- ❖ 67% опитаних отримали інформацію про заклад від знайомих та друзів через соціальні мережі;

- ❖ 14% проінформовані від друзів, які навчаються в університеті;

- ❖ 8,9% респондентів інформацію отримали від вчителів шкіл, гімназій, коледжів тощо);

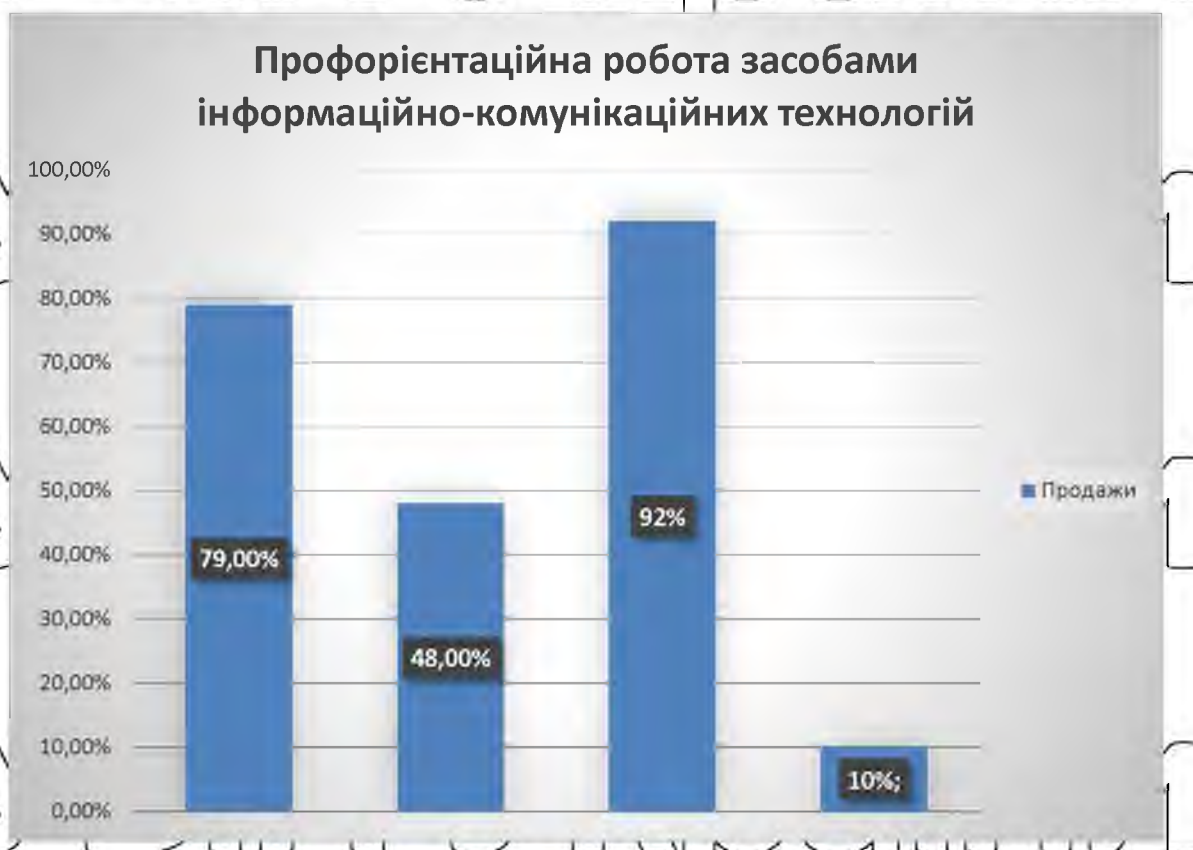
- ❖ 10,1% – від науково-педагогічних працівників університету, що приїжджали до закладу освіти або організували використанням зовнішніх платформ Zoom, Cisco Webex Meetings, Google Meet (Рис.3.1)

Джерела отримання інформації про НУБіП України

Рис. 3.1. Результати відповідей на запитання «Джерела отримання інформації про НУБіП України»

Ще одне питання, результати якого нас цікавили, стосувалося використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій під час профорієнтаційної роботи закладами освіти (Рис. 3.2.).

Рис. 3.2. Використання закладами освіти сучасних інформаційно-комунікаційних технологій під час профорієнтаційної роботи

Проводячи бесіду із респондентами, багато невдовольень було на рахунок відсутності системної профорієнтаційної роботи у закладах загальної середньої освіти, що на сьогодні є теж одним із проблемних напрямів досліджуваної теми.

Профорієнтаційна робота в закладах загальної середньої освіти зводиться в основному до предметно-навчальної орієнтації. Їх здійснюють учителі-предметники та класні керівники, психологи, соціальні педагоги тощо. Проте ця робота в більшості загальноосвітніх шкіл проводиться формально. Дуже повільно створюються психологічні служби у закладах загальної середньої освіти, а там, де вони існують, профорієнтаційній роботі приділяється недостатня увага [33].

Вимушений перехід до дистанційної форми організації освітнього процесу, зумовлений пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням РФ на територію України переформатував звичні форми та методи профорієнтаційної

роботи у активне використання та впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Розроблена нами методика профорієнтаційної роботи в умовах дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу у цілях безпеки передбачає

активне використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Успішність професійної самореалізації особистості залежить від

злагодженої взаємодії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти із педагогічними та науково-педагогічними працівниками закладів фахової

(передвищої) та вищої освіти. Тому вкрай важливо не лише з'ясувати цілі та

професійні вподобання здобувачів освіти на етапі навчання у закладах середньої

освіти за допомогою вчителів, класних керівників, шкільних психологів та соціальних працівників, але й вміти вдало розповісти про переваги та можливості

навчання, а також перспективи опанування відповідної спеціальності (освітньої програми) коледжу чи університету зі сторони відповідного закладу.

1. Активне підвищення фахового рівня педагогічних працівників через включення навчальних модулів, лекцій та практичних занять з питань профорієнтаційного спрямування, зокрема пріоритетів профорієнтаційної роботи

в сучасних умовах; професійної просвіти, формуванні та розвитку інтересів, нахилів та здібностей здобувачів освіти; адаптації до реальних соціально-економічних умов ринку праці. У даному випадку рекомендуємо використовувати

матеріали масових відкритих онлайн-курсів, що характеризуються

великомасштабною інтерактивною участю та відкритим доступом через інтернет,

зокрема

❖ Prometheus (<https://prometheus.org/ua/about-us/>);

❖ Coursera (<https://www.coursera.org/>);

❖ EdX (<https://www.edx.org/>);

❖ Udacity (<https://www.udacity.com/>);

❖ EdEra (<https://www.ed-era.com/>) тощо.

Наприклад, опанування онлайн-курсу для вчителів старших класів, класних керівників, соціальних педагогів, шкільних психологів, молодіжних працівників та батьків «З учнями про освіту та кар'єру» на платформі EdEra.

2. Використання електронних ресурсів на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України. Зокрема, у розділі «Профорієнтація школярів» розміщено матеріали для інформування учнів щодо професійного визначення, а також різноманітні інформаційні буклети, які можна використати у процесі профорієнтаційної роботи. За допомогою гугл-форми є можливість зареєструватися та взяти участь у Проєкті «Моя кар'єра в Україні» для учнів та учениць 9-11 класів (<https://careerhub.in.ua/essay/>). Це унікальна можливість взяти участь у корисних вебінарах з вибору професії, зустрічах з успішними людьми, які побудували кар'єру у різних сферах, виконати цікаві завдання та познайомитися з новими професіями на ринку праці тощо.

Можливість пройти онлайн тестування та визначити свою схильність до різних видів професійної діяльності, взявши безкоштовну участь у Національному форсайт-дослідженні «Україна-2035: людський капітал та ринок праці» за покликанням <https://hrvoutest.in.ua/>.

3. Використання матеріалів щодо профорієнтаційного спрямування, які розміщені на офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» за покликанням <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyi-suprov-id-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/proforientatsivna-robota/>

4. На сайті <https://karijera.in.ua/uk/> цікавими є вебінари «Профорієнтація у 5-6 класах. Ідеї для уроків», «Використання посібників з профорієнтації. Поради авторів», «Рятівні професії. Де вчитися?» з метою застосування позитивних практик впровадження профорієнтаційного спрямування в освітній процес (метод).

5. Систематичне проведення у старших класах профорієнтаційних тижнів із використанням лекцій-презентацій, трансляцій документальних фільмів, відеороликів у спеціально облаштованих аудиторіях, що обладнані мультимедійними засобами (презентційний комп'ютер, мультимедійний

проектор та носії з презентацією тощо) та затемненням. Важливим у даному контексті є кабелне підключення до мережі Інтернет або ж стійке з'єднання через Wi-Fi:

– «В професії всі рівні – перукар» за покликанням

https://www.youtube.com/watch?v=pbKG_byolxw&list=PLlmBC25NTCQyPKg17JgDdz33fj5mnuzpW&index=2;

– «Твоя професія – твій вибір. Дівчина-електрик та флорист» за покликанням

https://www.youtube.com/watch?v=gjCD_leur0&list=PLlmBC25NTCQyPKg17JgDdz33fj5mnuzpW&index=8&t=0s),

Правильно організована система профорієнтаційної роботи в закладах освіти позитивно впливатиме на саморозвиток та професійну самоідентифікацію здобувачів освіти:

- ❖ учні почуватимуться більш залученими до навчання, усвідомлюючи актуальність того, що вони вивчають та цілеспрямовано застосовують у повсякденному житті;

- ❖ активізація ініціативності у процесі розуміння того, що уявні бар'єри можна подолати за допомогою різноманітних шляхів задля досягнення успіху;

- ❖ педагогічні працівники підкреслюють актуальність свого предмета для майбутньої кар'єри та можливостей здобувачів освіти;

- ❖ удосконалена профорієнтаційна робота в базовій середній школі спонукає до кращих результатів учнів у старшій школі;

- ❖ формування основних розумових навичок, зокрема слухання, спілкування, можуть позитивно вплинути на перспективи майбутнього працевлаштування здобувачів освіти.

Не менш важливою є робота закладів фахової (передвщої) та вищої освіти щодо профорієнтаційного спрямування молоді. Систематично організована робота професійного спрямування молоді засобами інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє упродовж навчального року тримати тісний зв'язок із майбутніми вступниками навіть перебуваючи на великій відстані.

Висновки до розділу 3.

Отже, нами було проаналізовано досвід організації профорієнтаційної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати аналізу показали, що даний заклад за роки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення на територію України успішно опанував інформаційно-комунікаційні технології не тільки в організації освітнього процесу, але і під час роботи з майбутніми вступниками. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі профорієнтаційної роботи закладу освіти нині є невід'ємною складовою, адже участь у вебінарах, онлайн зустрічей для територіально віддалених учасників освітнього процесу, використання освітніх цифрових платформ вразі підвищує рівень ефективності реалізації даного напрямку роботи із професійного самовизначення особистості здобувача освіти.

З метою отримання інформації щодо особливостей вступної кампанії в умовах дистанційного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій та вражень від інформування про освітній процес закладів вищої освіти було проведене опитування студентів першого курсу гуманітарно-педагогічного факультету. Систематичне інформування через соціальні мережі Facebook, Instagram, Телеграм-канали, постійний комунікаційний зв'язок через Viber, Telegram, WhatsApp, організація відео конференції за допомогою платформ Zoom, Cisco Webex Meetings, Google Meet, а також надсилення інформаційних профорієнтаційних матеріалів на скриньки електронних пошт – найбільш вдалі варіанти взаємодії у віртуальному просторі на думку опитаних.

Розроблена нами методика профорієнтаційної роботи в умовах дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу у цілях безпеки передбачає активне використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Успішність професійної самореалізації особистості залежить від злагодженої взаємодії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти із педагогічними та науково-педагогічними працівниками закладів фахової (передвищої) та вищої освіти. Тому вкрай важливо не лише з'ясувати цілі та

професійні вподобання здобувачів освіти на етапі навчання у закладах середньої освіти за допомогою вчителів, класних керівників, шкільних психологів та соціальних працівників, але й вміти вдало розповісти про переваги та можливості навчання, а також перспективи опанування відповідної спеціальності (освітньої програми) коледжу чи університету зі сторони відповідного закладу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз педагогічної проблеми професійного самовизначення особистості передбачає пошук дієвих інструментів формування фахових компетентностей майбутніх професіоналів, які відповідають європейським ціннісним орієнтаціям та особливостях реалізації та побудови індивідуальної освітньої траєкторії в межах професійного саморозвитку. Сучасні педагогічні дослідження широко розкривають проблему професійного самовизначення особистості. Процес професійного самовизначення особистості передбачає урахування особливостей розвитку ціннісно-сислової природи індивіда, способів й інструментів взаємодії між оточуючим середовищем, особистістю та переліком професій. Успішний особистісний та професійний розвиток прогнозує психологічне благополуччя, задоволеність життям й особистісне зростання кожної людини в нинішньому світі. Професійне самовизначення особистості у системі профорієнтації є цілісним об'єднаним процесом, у ході якого підтримуються й реалізуються головні особисті цінності, які уточнюють питання самовизначення та передбачають опосередковане керівництво процесом професійного самовизначення.

2. Високоякісна профорієнтаційна робота в закладах освіти має вагомe значення для майбутнього здобувачів освіти, адже це допомагає зорієнтувати та підготувати їх до професійної діяльності, надаючи корисну інформацію щодо розуміння різноманіття професій, включаючи бачення особистої кар'єрної траєкторії. Вчасно та правильно проведена профорієнтаційна робота у процесі навчання у закладі освіти сприяє професійній самоідентифікації здобувачів освіти, здійсненню самостійного та усвідомленого вибору майбутньої професії з урахуванням уподобань, здібностей, індивідуальних особливостей та запиту ринку праці з метою безперешкодного опанування майбутньої професії.

3. Нами було проаналізовано досвід організації профорієнтаційної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України. Результати аналізу показали, що даний заклад за роки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення на територію України успішно опанував

інформаційно-комунікаційні технології не тільки в організації освітнього процесу, але і під час роботи з майбутніми вступниками. Профорієнтаційна робота НУБіП України – це цілеспрямована, системна робота, метою якої є не лише залучення майбутніх абітурієнтів, але й постійний супровід здобувачів освіти у процесі їх професійного самовизначення протягом навчання в університеті та сприяння у подальшому працевлаштуванні випускників. З метою отримання

інформації щодо особливостей вступної кампанії в умовах дистанційного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій та вражень від інформування про освітній процес закладів вищої освіти було проведене

опитування студентів першого курсу гуманітарно-педагогічного факультету.

Систематичне інформування через соціальні мережі Facebook, Instagram, Телеграм-канали, постійний комунікаційний зв'язок через Viber, Telegram,

WhatsApp, організація відео конференції за допомогою платформ Zoom, Cisco

Webex Meetings, Google Meet, а також надсилання інформаційних

профорієнтаційних матеріалів на скриньки електронних пошт – найбільш вдалі варіанти взаємодії у віртуальному просторі – на думку опитаних.

4. Розроблена нами методика профорієнтаційної роботи в умовах дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу у цілях безпеки передбачає

активне використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Успішність професійної самореалізації особистості залежить від злагодженої взаємодії педагогічних працівників закладів загальної середньої

освіти із педагогічними та науково-педагогічними працівниками закладів фахової (передвищої) та вищої освіти. Тому вкрай важливо не лише з'ясувати цілі та

професійні вподобання здобувачів освіти на етапі навчання у закладах середньої освіти за допомогою вчителів, класних керівників, шкільних психологів та

соціальних працівників, але й вміти вдало розповісти про переваги та можливості навчання, а також перспективи опанування відповідної спеціальності (освітньої

програми) колежку чи університету зі сторони відповідного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бербел В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній орієнтації в загальноосвітній школі. URL :

https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirbuk_nauk_praz/2010/2010_2_4.pdf

2. Берко А. Ю. Інформаційне забезпечення інтелектуальних систем професійної орієнтації // *Інформаційні системи та мережі*. [зб. наук. пр.] / відповідальний редактор В.В. Пасічник. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. 396 с. : іл. (Вісник / Національний університет «Львівська політехніка»; № 673). С. 41-49.

3. Васильєва О. А. Фактори професійного самовизначення особистості в сучасних умовах. URL : <https://cutt.ly/A6sNn12>

4. Гудименко К. М. Професійне самовизначення старшокласників як психолого-педагогічна проблема. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 2 (46). С. 227–232.

5. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях. К. : Освіта України, 2006. 356 с.

6. Гурток мехатроніки при кафедрі конструювання і обладнання НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/node/34148>

7. Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» за покликанням. URL : <https://imzo.gov.ua/psychologichnyi-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/proforientatsivna-robota/>

8. Загребнюк Ю. В. Теоретичні підходи до трактування поняття «професійне самовизначення» у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. Вип. 50. С. 97–101.

9. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

10. Калюжна І. П. The problem of professional self-identification of high-school pupil: theoretical aspect. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки: збірник наукових праць*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2017. № 1(17), С. 74 –77.

11. Консультаційно-підготовчі курси НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/node/17841>

12. Кочубей Т. Д., Міщенко М. С. Сучасні підходи до організації профорієнтаційної роботи. *Психологія особистості*. Вип. 26. 2021. С. 85-88.

13. Куліненко Л. Б. Основи профорієнтації старшокласників: теорія та практика вибору професій технічного профілю. Ізмаїл, 2015. 220 с.

14. Курбатова А. О. Роль професійного самовизначення осіб з обмеженими можливостями для майбутньої професійної самореалізації. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2013. № 10. С. 263-273.

15. Лісівничо-просвітницький центр на базі навчально-наукового інституту лісового і садово-паркового господарства НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/nni-lispg>

16. Літня школа із геодезії та землеустрою бази факультету землепорядкування НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/fzv>

17. Молодіжний навчально-профорієнтаційний проєкт «Міжнародні молодіжні студії» на базі гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/gpf>

18. Методичні рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють профорієнтаційну роботу у закладах загальної середньої освіти, в тому числі з учнями з ООП. Український інститут розвитку освіти. Київ. 2022. 14 с.

19. Навички для успішної кар'єри [курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти]. К.: 2020. 300 с.

20. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / за заг. ред. М. Грищенко. 2016. 40 с. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

21. Онлайн-курс для вчителів старших класів, класних керівників, соціальних педагогів, шкільних психологів, молодіжних працівників та батьків «З учнями про освіту та кар'єру». URL : <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EducationUSA+CO2502+2020/about>

22. Оліховська Л. П. Теоретичні основи професійного самовизначення: психологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 2 (39). С.161-163.

23. Осадчий В. В. Використання Інтернет-технологій для професійного консультування молоді : [класифікація укр. та заруб. ресурсів]. *Напередів. проф. освіта : теорія і практика*. 2004. (Вип. 3/4). С. 221-225.

24. Осадчий В. В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами Інтернет : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти» / В. В. Осадчий. К., 2005. 242 с.

25. Осіння школа «Юний філолог» на базі гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/gpf>

26. Офіційний сайт Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти». URL : <https://imzo.gov.ua/psvholohichnyi-sprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robo/a/proforientatsivna-robo/a/>

27. Офіційний сайт Національного університету біоресурсів і природокористування України. URL : <https://nubip.edu.ua/>

28. Петриченко Л. Професійне самовизначення особистості як психолого-педагогічна проблема. *Освіта, інноватика, практика*. Том 11, № 5. 2023. С. 52-58.

29. Положення про Всеукраїнські олімпіади Національного університету біоресурсів і природокористування України для професійної орієнтації вступників на основі повної загальної середньої освіти. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/polozhennya_olimpiada_2020.pdf

30. Положення про курси фінансової грамотності «Академія фінансової грамотності FinHab4.0.» НУБіП України. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u192/akg_finhab_18.pdf

31. Попова Т. С. Реалізація профорієнтаційної діяльності шляхом застосування сучасних засобів інтернет-технологій. К. С.182-190. URL : <https://lib.lit.ua.gov.ua/3188/t/20.pdf>

32. Професійне самовизначення особистості. навчальний посібник / уклад. В. В. Бербец. 2-е вид., допов. Умань, 2014. 166 с.

33. Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу: монографія / за ред. Моріна О. Л., Харків: «Друкарня Мадрид», 2020. 220 с.

34. Хоменко А. П. Використання новітніх інформаційних технологій у профорієнтаційній діяльності соціального педагога. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Випуск 96. Серія: Педагогічні науки: [збірник]. Чернігів : ЧНПУ, 2012. №96. С. 238-240.

35. Черушева Г. Б., Синяков А. В. Актуальні проблеми профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти: соціально-економічний контекст. *Статистика України*. 2020. № 2–3. С. 107–116.

36. Шелкошвеев І. В. Використання інформаційно-комунікативних технологій у профорієнтаційній роботі органів внутрішніх справ. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 57. 2013. С. 154-158.

37. Школа знавців права на базі юридичного факультету НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/law/>

38. Школа молодого журналіста на базі факультету ветеринарної медицини НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/fvm>

39. Школа юного ветеринара на базі факультету ветеринарної медицини НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/fvm>

40. Шолох О. А. Ціннісне ставлення особистості до майбутньої професії як психолого-педагогічна проблема. 2017. URL : <https://cutt.ly/Q6vsWfQ>

41. Coursera. URL : <https://www.coursera.org/>

42. EdEra – студія онлайн-освіти. URL : <https://www.ed-era.com>

43. EdX. URL : <https://www.edx.org/>

44. ІТ-школа для старшокласників на базі факультету інформаційних технологій НУБіП України. URL : <https://nubip.edu.ua/structure/IT.NUBIP>

45. Prometheus – масові безкоштовні онлайн-курси. URL : <https://prometheus.org.ua>.

46. Udacity. URL : <https://www.udacity.com/>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України